

1 APRIL 1933.

AFLEVERING 12

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE :

J. HEIMANS. AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE :

Dr. JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN :

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE :

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

DE SCHOONHEID VAN STAD EN LAND.

Onder dezen naam zal in Juni en Juli in het ruime gebouw van het Gemeentelijk Schoolmuseum te 's Gravenhage een groote tentoonstelling worden gehouden, die uitgaat van het Comité: „Bevordering der heemschutgedachte bij de Jeugd”. Dit Comité is ingesteld door den Monumentendag. De Monumentendag is een stichting, gevormd door verschillende lichamen, die belang stellen in alles wat ons land te genieten geeft aan schoonheid en wetenswaardigheid, op het gebied van natuur en cultuur. Eens per jaar houdt de Monumentendag een groote bijeenkomst, telkens op verschillende plaatsen in ons land en daar worden dan belangrijke voordrachten en discussies gehouden en de grondtoon van die besprekingen is doorgaans een groote bezorgdheid over het lot van ons natuurschoon, de vervorming van het landschap, het verdwijnen van de molens, van de fraai begroeide begrenzingswallen van weiden en akkers, de mooie oude boerderijen, het historische stadsbeeld.

Die bezorgdheid stijgt soms tot wanhoop, wanneer wij zien, hoe lichtvaardig som-

mige overheidslichamen en andere invloedrijke corporaties ingrijpen in wat velen onzer beschouwen als de hoogste schoonheid van ons vaderland. Menigmaal gaat die wanhoop weer over in verwondering en verbijstering, wanneer we bemerken, dat de schuldigen niet het minste besef hebben van hun misdrijf en dat ze berouwvol beterschap beloven en zelfs trachten de gepleegde euveldaad te herstellen.

Uit dat alles blijkt, dat ons volk en daardoor ook onze regeerders nog lang niet in voldoende mate zijn opgevoed tot een blijmoedig en eerbiedig besef van de heerlijkheid van ons land. Voor velen zijn al die zoo geroemde schatten waardeloos. Een paar weken geleden deden we een verkenning in een afgelegen hoekje van ons land, in een heidestreek met ruime vennen, mooie heuvels en een kronkelend riviertje met breede moerasstrooken. Ieder uwer begrijpt, dat waar riviertje en vennen en heuvels en afgesnoerde stroomloopen elkander ontmoeten een bijzonder boeiende plantengroei moest ontstaan met meer dan manshooge koningsvarens te midden van allerlei struikgewas. De vennen lagen vol wilde eenden en de wulp riep over de wijde hei. Wij waren opgetogen — tegelijk ook bezorgd over de toekomst van dit heerlijke landschap.

Daar stond een arbeider hout te hakken, een frisch uitziende gezonde kerel van ik denk omstreeks veertig jaar. Met dat hij ons ziet, schiet hij in een lach en als we vragen waarom, dan komt het er uit: „wel, het wondert me toch en ik moet er wel om lachen, dat al die heeren hier komen wandelen op die oakelige hei!”

Nu heb ik wel veel plattelanders ontmoet, die echt ontvankelijk bleken voor natuurgenoet, in de eerste plaats menschen met het zwerversinstinct, zooals jagers, visschers, stroopers, koddebeiers, herders en ook wel gewone landarbeiders, dorpelingen van allerlei beroep. Maar ik vrees, dat de meerderheid toch nog wel hetzelfde standpunt inneemt als die brave houthakker. Ook weten we maar al te goed, dat ook hoogerop de natuurvriend medelijdende spot of volslagen onverschilligheid te verduren heeft.

Nu hindert die spot ons in het geheel niet en ik lach met plezier mee, maar we ondervinden het als een grievend leed en grooten angst, dat duizenden en duizenden menschen onnoodig verstoken blijven van het groote geluk, dat ons is geschonken en dat door die onwetendheid en onverschilligheid onze en hunne kostelijkste goederen te loor zullen gaan. Dat geldt niet alleen voor het natuurschoon, maar ook voor de schatten van cultuur, kunst en wetenschap. Hoe weinigen zijn zich bewust van de groote en soms geweldige schoonheid van hun woonplaats. Hoe hol en leeg kan het zijn in onze openbare musea en bibliotheken. Hoe velen zijn doof en blind voor het indrukwekkend spel van weer en wind en wolken, voor de schittering der sterren.

Het was met een gevoel van groote deernis, dat Dr. G. Brouwer al deze dingen ter sprake bracht op een Monumentendag te Groningen, nu eenige jaren geleden. Algemeen heeft men toen gevoeld, dat het onderwijs hierin verandering moet brengen, lager, middelbaar en hooger onderwijs. Hoopvol stemt hierbij de gedachte, dat tal van onderwijzers, ondanks hun vaak zoo gebrekkige opleiding, op dit gebied reeds met talent en toewijding werkzaam zijn geweest en nog zijn tot heil van hun om-

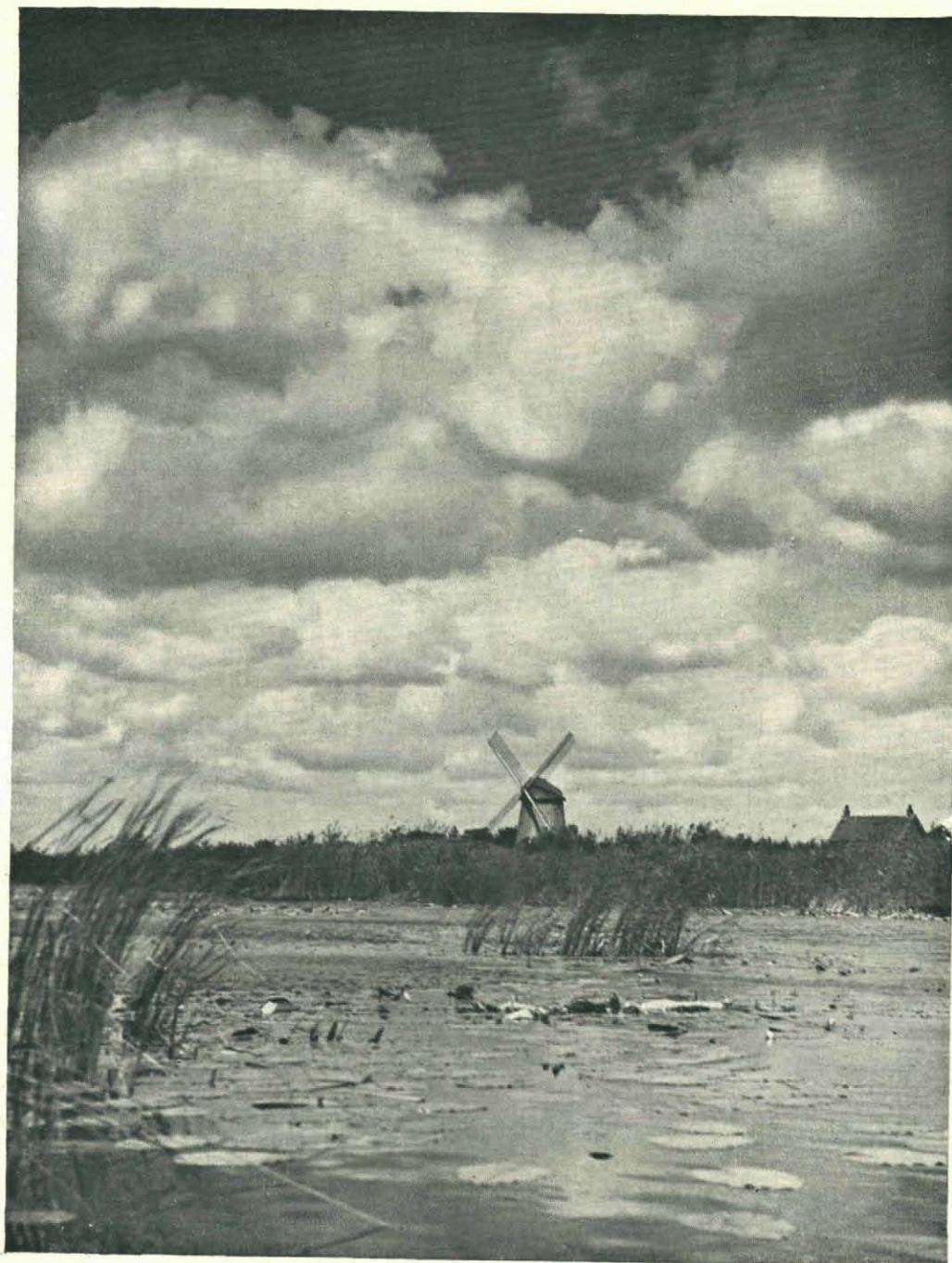

Fig. 1. *Het Oude Nederland.*

geving en van heel ons volk. Ik zou al dadelijk een paar dozijn van die prachtkerels kunnen noemen, maar daarmee zijn wij er nog lang niet. Er moet verandering komen in de programma's, in de examens, in de opleiding. Let wel, het gaat hier niet alleen om de biologie, maar om de geheele leerstof.

Met het oog op deze hervormingen heeft nu de Monumentendag een bijzondere Commissie ingesteld, die dan den naam heeft gekregen van Comité ter bevordering van de heemschutgedachte bij de jeugd. We hadden het ook kunnen noemen Comité ter bevordering van een opleiding van de jeugd tot waarachtig levensgeluk en zuivere vaderlandsliefde, maar de verlegen Nederlanders zouden daar hoogstwaarschijnlijk om grinniken. Wat wij precies bedoelen, moeten wij gaandeweg duidelijk maken door woord en daad en geschrift.

Een van die daden nu is de tentoonstelling te 's-Gravenhage in Juni en Juli van dit jaar. Naar wij hopen zullen daar de verschillende lichamen, die deel uitmaken van den Monumentendag, en ook andere daar buiten, aanschouwelijke voorstellingen geven van hun werkzaamheid en daarmee een beeld van de schoonheid van Stad en Land. De lange duur van de tentoonstelling geeft gelegenheid tot aandachtige beschouwing en zelfs tot studie. Voordrachten en filmvertooningen zullen niet ontbreken. De groote vereenigingen zooals Natuurmonumenten en de A.N.W.B. zullen natuurlijk hun beste beentje voor zetten. Dan heeft het Staatsboschbeheer ook een zeer hartig woord mee te spreken en de Oudheidkundige Bond, de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging, Vogelbescherming, zoowel Algemeen als Bijzonder, Heemschut, de Hollandsche Molen enz. enz. Maar ook inzendingen van den enkeling zijn niet te versmaden, in den regel komen die wat kwaliteit betreft ver boven het gemiddelde. Voor inlichtingen omtrent plaats en ruimte en gelegenheid richten men zich tot den Secretaris van het Comité, Dr. G. Brouwer, Frankenstraat 45, den Haag.

De maand Juni geeft een schoone gelegenheid om zoowel buitenshuis als binnenshuis te exposeeren. Ook het levend materiaal komt dan het best tot zijn recht; het grootste deel van onze flora is dan in bloei, alleen de vroegste voorjaarsklanten zijn van het tooneel verdwenen. De „bedreigde” planten, die door ontwatering en ontginning volstrekt verdreven zouden worden kunnen in al hun fijne schoonheid vertoond worden en moeten dan pleiten om hun voortbestaan.

Te weinig wordt nog beseft, dat de aanwezigheid van een rijke flora en fauna, van schoone en belangwekkende landschappen een levensbehoefte is voor iedereen. Wie niet met de natuur kan meeleven, leidt een gekortwiekt bestaan. Ons Hollandsch landschap is in de laatste kwarteeuw op menige plaats al deerlijk geschonden, maar nog zijn in ons land stukken te vinden van verbijsterende schoonheid, de volmaakte nabij. Dat zijn duinen en heiden, stranden, plassen, rivieren en beken, bosschen en ja ook de weiden en akkers, van banaliteit gered door kleine boschperceeltjes, wallen met houtgewas, ouderwetsche boerderijen met hun boomgaard en hakhout en goed bedachte wegbeplanting. Doch zeer grof wordt dezer dagen hierop soms ingegrepen ter wille van werkverschaffing. Toen onlangs in de Eerste Kamer

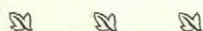
hierover bezorgdheid tot uiting kwam werd in een van de groote dagbladen het antwoord van den minister (gelukkig verkeerd) weergegeven als: eerst komen de menschen, daarna de monumenten".

Die term „monumenten" is hier misleidend. Het gaat niet om een enkel restantje uit een ver verleden, maar om het heele levende Nederland zelf. Gelukkig zien we, en vooral in den zomer, hoe duizenden en duizenden de „vrije natuur" zoeken, met verschillende bedoeling en verschillende waardeering, maar met een drift, die duidelijk doet gevoelen, dat de vrije natuur nog altijd een levensbehoefte is voor velen, voor de meesten. En het genot in de vrije natuur wordt vervoevoudigd, wanneer men geleerd heeft er waar te nemen en te onderscheiden, of om het een beetje geleerder uit te drukken, wanneer men eenigszins biologisch is geschoold.

Van biologisch geschoold gesproken, in het Engelsche Tijdschrift „Nature" vond ik eenige maanden geleden de uitspraak: wie geenerlei biologische scholing bezit, is een slecht burger en een gevaarlijk regeerder. Zoover zou ik nog wel niet willen gaan, maar het zou inderdaad zeer goed zijn, wanneer onze burgers en vooral onze regeerders wat meer biologische en laat ons er bij voegen historische en artistieke scholing zouden bezitten.

Ik hoop en verwacht, dat de Tentoonstelling in den Haag in dit opzicht groot nut zal stichten.

JAC. P. THIJSSE.

PREDAL.

Slot.

De hoogte is bereikt. We zijn aan den oorsprong der beek, een bergmeertje, omringd door de eeuwige sneeuw. En hier, op meer dan 2800 m. hoogte aan den sneeuwrand, is 't nog al leven. *Erebia glacialis* heeft zich daar zooeven nog neergezet op een witte boterbloem, tusschen het gras van de levendbarende vorm van *Poa alpina*. Maar ons oog wordt al door andere heldere kleuren geboid; 't zijn de *Primula*'s, die hier den boventoon voeren, tusschen de spleten van dien granietrots komen aantallen violette bloemen van *P. viscosa* te voorschijn. En mee naar de sneeuw. Ze is nauwlijks weggesmolten, of 't door de zon veroverde terrein is bedekt met honderden *Soldanella*'s, teer en fijn gebouwd, met prachtig gefranjede kroon; er zijn zelfs enkele zuiver witte onder. Maar ook 't blauw doet zich gelden in zijn schitterendste diepte en helderheid. In de eerste plaats is 't de grootere *Gentiana verna*, de *Clev da tschel*, de hemelsleutel, zooals ze in 't Ladinisch heet, maar ook *G. nivalis* en de kleine *tenella* zijn veelvuldig. Overal schitteren de diepblauwe sterretjes. Komt er 'n wolkje de zon verduisteren, ze zijn overgevoelig en sluiten zich direct, maar gaan even snel weer open, als de zon er weer is. Het zaad behoort mee tot het allerfijnste, 't weegt maar 0,15 milligram.

Zet u rustig neer vol bewondering voor dezen brillianten rijkdom der hoogalpine natuur. 't Is 'n ongekende weelde; hoe hooger ge komt, hoe helderder, hoe stra-